
רמב"ן ויקרא פרק יט / קדושים תהיו

ולפי דעתי אין הפרישות הזו לפרוש מן העריות כדברי הרב, אבל הפרישות היא המוזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים:

וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות (ואלי צריך לנקד: "המותרות")... ויקדש עצמו מן היין במיעוטו, כמו שקרא הכתוב (במדבר ו ה) הנזיר קדוש... וכן יפריש עצמו מן הטומאה, אף על פי שלא הוזהרנו ממנה בתורה... וכמו שנקרא הנזיר קדוש (במדבר ו ח) בשמרו מטומאת המת גם כן. וגם ישמור פיו ולשונו מהתגאל ברבוי האכילה הגסה ומן הדבור הנמאס... עד שיגיע לפרישות, כמה שאמרו על רבי חייא שלא שח שיחה בטלה מימיו¹.

באלו ובכיוצא בהן באה המצוה הזאת הכללית, אחרי שפרט כל העבירות שהן אסורות לגמרי, עד שיכנס בכלל זאת הצוואה הנקיות בידי וגופו, כמו שאמרו (ברכות נג ב) והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים... כי אף על פי שאלו מצות מדבריהם, עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים:

וזה דרך התורה לפרוט ולכלול בכיוצא בזה, כי אחרי אזהרת פרטי הדינין בכל משא ומתן שבין בני אדם, לא תגנוב ולא תגזול ולא תונו ושאר האזהרות, אמר בכלל ועשית הישר והטוב (דברים ו יח), שיכניס בעשה היושר וההשויה וכל לפני משורת הדין לרצון חבריו, כאשר אפרש (שם) בהגיעי למקומו ברצון הקדוש ברוך הוא. וכן בענין השבת, אסר המלאכות בלאו והטרחים בעשה כללי שנאמר תשבות, ועוד אפרש זה (להלן כג כד) בע"ה².

רמב"ן דברים פרק ו פסוק יח

(יח) ועשית הישר והטוב בעיני ה' - על דרך הפשט יאמר תשמרו מצות השם ועדותיו וחקותיו ותכוין בעשייתן לעשות הטוב והישר בעיניו בלבד... ולרבותינו בזה מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים משורת הדין. והכוונה בזה, כי מתחלה אמר שתשמור חקותיו ועדותיו אשר צוך, ועתה יאמר גם באשר לא צוך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר:

וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טז), לא תקום ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמוד על דם רעך (שם פסוק טז), לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיבה תקום (שם פסוק לב), וכיוצא בהן, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא (ב"מ קח א), ואפילו מה שאמרו (יומא פו א) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר:

מגיד משנה הלכות שכנים פרק יד

¹האם הרמב"ם חולק ?

² כלומר הדרבנן רמוז בתורה, ומ"מ לעולם אין להסתפק באמור בפרטים אלא יש להבין את העקרון ולהמשיך.

ועניין דין בן המצר הוא שתורתנו התמימה נתנה בתקון מדות האדם ובהנהגתו בעולם כללים באמירת קדושים תהיו והכוונה כמו שאמרו ז"ל קדש עצמך במותר לך שלא יהא שטוף אחר התאוות וכן אמרה ועשית הישר והטוב והכוונה שיתנהג בהנהגה טובה וישרה עם בני אדם ולא היה מן הראוי בכל זה לצוות פרטים לפי שמצות התורה הם בכל עת ובכל זמן ובכל ענין ובהכרח חייב לעשות כן ומדות האדם והנהגתו מתחלפת לפי הזמן והאישים והחכמים ז"ל כתבו **קצת פרטים מועילים נופלים תחת כללים** אלו ומהם שעשו אותם בדין גמור ומהם לכתחילה ודרך חסידות והכל מדבריהם ז"ל ולזה אמרו חביבין דברי דודים יותר מיינה של תורה שנאמר כי טובים דודיך מיין:

בית הבחירה, אבות פרק ג

רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ כו'. ידוע הוא שדרך ארץ הוא מונח על מדות האדם ומוסר הצריך לו בענין ההנהגה המדינית. והתורה נאמרה עניינה בכאן על חלק מצות התורה הבא להישיר לאדם בדרך ישרה בהנהגותיו.

ואמר תחילה שלולא מצות התורה והמישכו' האדם על זה לא היה לו שלימות בדרך ארץ הבא לו מצד עצמו והנהגת טבעו ואפילו היה בתכלית ההכנה כי לא יגיע לתכלית מה שהגיעו אופני התורה בזה למחזיק בדרכיה.

וכן אם אין לאדם הכנה טבעית בזה לא יספיק לו מצות התורה לזה השלמות,

כי המצות יישירו האדם דרך כלל ואי אפשר להם להשיג בפרטים דקים מתחדשים תמיד צריכים למוסר ודרך ארץ כמו שתאמר דרך משל שהתורה אסרה מאכלים הרבה להיות בהם מותרות ומציאות היזק שהראוי להבין מדרכיה שכל מותר ורדיפת שובע יתר הוא רע אפילו במאכלות שלא נאסרו.

וכן בכל המצות... והמאמרים על הרוב נאמרים והשני שהאדם לא יצא ידי חובת עצמו בנפשו בקיום פרטי המצות אבל יבין דבר מתוך דבר ויתבונן כי ההערה מדה טובה והינזר מכל מדה מגונה נכלל בכלל מצות התורה למביני דרכיה אף על פי שלא הוזכרה בתורה בפירוש:

וזני אדם השלמים צעוז המדות צהיותם מתלמדים עליהם צנערותם צספני חיקון המדות, וחת הלכות המשפט לא למדו, ולצם לא קנה את אהבת המשפט, לפיכך המה לחלי של עוות הדין יותר מאלה ההדיועים שלא למדו את מוסר היראה וזורת המדות, כי ממדת היצר הרע להכניס גצבות הלצ ותקיפות הדעת צלצ המשחלס, ומציע על אנשי המון הצעה גאונות, כאלו הוא מורס מהס למעלה למעלה, וכל מה שהוא עושה הוא צעיניו מן המעשים היותר נדיצים ומתוקנים, וכשחוק יכיה צעיניו חס יחשדוכו כי הוא עושה חמס נגד הדין, הלא מעשי חס תמיד לפנים משורת הדין ומיושרים תכלית הצעבה, לא עלי נאמר שמירת המשפט, זה יתכן לאנשים האזהבים את עצמם ומעשיהם צלתי שלמים וכל נטויותיהם אחרי הצע, אצל לא לצעני היראה צעלי השלימות, ולא עוד אלא החושד צו הוא צעיניו כצוה את התכמים ומחלל בצוד שמים חלילה.

עמוד כס 26 חזון איש >אמונה ובטחון< קרליץ, אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף הודפס עיי תכנת אוצר החכמה